

завдання з перевезення продовольства, озброєння, боєприпасів, евакуації поранених, передислокації особового складу. 29 травня 2014 р. частина зазнала болючих втрат. У небі неподалік міста Слов'янська Донецької області бойовиками з ПЗРК був збитий вертоліт гвардійської авіабази. Загинули два члени екіпажу гелікоптера – полковник Сергій Бульдович і капітан Сергій Кравченко, – та ще 10 захисників, у тому числі начальник управління бойової та спеціальної підготовки, генерал-майор Сергій Кульчицький.

«Я знаю грамоту свободи – її підписують мечі!» – писала видатна українська поетеса Ліна Костенко. Воїни НГУ, пліч-о-пліч з усіма структурними елементами Сил оборони України, у своїх руках тримають ці мечі вже понад 11 років. Захищаючи цінності свободи, вони творять історію, яку із захватом вивчатимуть нащадки. Серед них і генерал-майор Сергій Кульчицький, який відіграв важливу роль у модернізації НГУ, зміцнюючи її як ефективну військову структуру. Саме такі постаті формують дух військових структур, роблячи їх не просто армією, а єдиною бойовою спільнотою, об'єднаною спільними цінностями та пам'яттю про своїх героїв.

Джерела та література

1. Будан В. «Батя – найвища похвала, яка могла для мене бути». Пам'яті генерала Кульчицького. *Українське радіо*. 29 травня 2023 р. URL: <https://ukr.radio/news.html?newsID=101534>
2. Магуряк І. День Національної гвардії: якою є роль військового формування у війні з Росією. *24 канал*. 26 березня 2023 р. URL: https://24tv.ua/natsionalna-gvardiya-yiyi-rol-viyni-gosiyeyu-nayskladnishi-operatsiyi_n2281074
3. Національна гвардія України. Герої України 2014–2024. Документально-історичне видання. Київ, 2024. 219 с.

Ведмідь Владислав

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ДИПЛОМАТІЯ ЕРДОГАНА: БАЛАНС МІЖ КИЄВОМ І МОСКВОЮ

Ключові слова: російсько-українська війна, дипломатія Туреччини, посередництво.
Keywords: Russian-Ukrainian war, Turkish diplomacy, mediation.

З моменту повномасштабного вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 р. Туреччина під керівництвом Реджепа Таїпа Ердогана обрала шлях делікатного балансування між підтримкою Києва та збереженням робочих відносин із Москвою. Ця стратегія, що ґрунтується на прагматизмі, геополітичних амбіціях і вигідному географічному положенні Туреччини, дала змогу Ердогану позиціонувати свою країну як ключового посередника в одному з найсерйозніших конфліктів ХХІ ст. Мета цієї публікації – розкрити мотиви, зміст і потенціал посередницької дипломатії Туреччини в російсько-українській війні.

На початку війни, у лютому 2022 р., Туреччина опинилася перед складним вибором. Як член НАТО, вона не могла ігнорувати агресію Росії проти України, але економічна зацікавленість у співпраці з Москвою (зокрема імпорту газу, торгівля та туризм) і прагнення уникнути прямого конфлікту змушували Ердогана

діяти обережно. Уже 28 лютого Туреччина оголосила про закриття проток Босфор і Дарданелли для військових кораблів, посилаючись на Конвенцію Монтре 1936 р. [6]. Цей крок обмежив можливості Росії посилити свій флот у Чорному морі, що було на руку Україні, яка на той час зазнавала інтенсивних атак на півдні. Водночас Ердоган наголосив, уникаючи прямої конфронтації з Путіним, що рішення не спрямоване проти конкретної країни, а є лише виконанням міжнародних зобов'язань. У цей же період Туреччина вже постачала Україні безпілотники Bayraktar TB2 [5]. Росія висловила невдоволення, але Ердоган відмахнувся, заявивши, що це «лише бізнес», а не політичний жест, демонструючи перші ознаки своєї двоїстої політики.

У березні 2022 р. Туреччина зробила крок до активнішого посередництва. 10 березня в Анталії відбулися перші переговори між міністрами закордонних справ України та Росії – Дмитром Кулебою та Сергієм Лавровим [3]. Ердоган особисто вітав делегації, підкреслюючи готовність Туреччини сприяти діалогу. Хоча переговори не дали результатів, вони показали, що Анкара може бути майданчиком для спілкування сторін, які перебувають у стані війни. Водночас економічні зв'язки з Росією не лише не послабшали, а й почали зростати – Туреччина стала важливим ринком для російських енергоносіїв, а обсяг двосторонньої торгівлі у 2022 р. склав 197 % від даних за 2021 р. (\$68 млрд), попри санкції Заходу [2].

Літо 2022 р. стало переломним моментом для дипломатії Ердогана. 22 липня в Стамбулі за посередництва Туреччини та ООН було підписано «зернову угоду», яка дала змогу розблокувати експорт українського зерна через Чорне море [9]. Ця угода стала порятунком для України, порти якої перебували під блокадою, і запобігла глобальній продовольчій кризі, що загрожувала країнам Африки та Близького Сходу. Ердоган особисто брав участь у переговорах, демонструючи Путіну та Зеленському, що Туреччина здатна знайти компроміс там, де інші зазнають невдачі. У Стамбулі створили Спільний координаційний центр, де турецькі офіцери разом із представниками ООН, України та Росії стежили за безпечним проходженням суден. Для України це означало економічну підтримку, для Росії – можливість уникнути повної ізоляції. Проте угода була крихкою: у жовтні 2022 р. Росія призупинила свою участь після атаки на її флот у Севастополі, звинувативши Україну в порушенні умов. Ердоган оперативно втрутився, провівши телефонну розмову з Путіним 1 листопада, і переконав його повернутися до угоди, пообіцявши посилити контроль за судноплавством [1]. Цей епізод став дипломатичним тріумфом Туреччини, але водночас підкреслив її певну залежність від волі Москви.

У серпні 2023 р. Ердоган зустрівся з Путіним у Сочі, де обговорив енергетичні проєкти, зокрема «Турецький потік», який залишається важливим джерелом газу для Туреччини [4]. Ця зустріч відбулася на тлі чергової хвилі російських атак на українську інфраструктуру, але Ердоган уникав публічної критики, зосередившись на економічних питаннях. У цей же період Туреччина підтримала повернення українських полонених, зокрема бійців «Азову», що спричинило різку реакцію Росії [8]. Москва звинуватила Анкару в порушенні домовленостей, але Ердоган відповів, що це гуманітарний жест, а не політичний виклик.

На початку 2024 р. Туреччина знову спробувала посилити свою миротворчу роль. Ердоган запропонував провести саміт у Стамбулі за участю Зеленського та Путіна, хоча ця ідея не була реалізована [7]. Водночас Туреччина продовжувала постачати Україні озброєння, а з Росією розвивала торгівлю, стаючи хабом для обходу санкцій – через турецькі банки та компанії проходили платежі за російську нафту та газ, також російська нафта продавалась Туреччиною після її перемаркування під турецьку [10]. Ця політика викликала критику з боку США та ЄС, але Ердоган виправдовував її національними інтересами, зокрема потребою в енергетичній стабільності та економічному зростанні.

У лютому 2025 р. Зеленський знову відвідав Туреччину, обговоривши з Ердоганом безпеку в Чорному морі та обмін полоненими. Водночас у ЗМІ з'явилися повідомлення про те, що Туреччина розглядає можливість відправки миротворчих сил в Україну в разі досягнення перемир'я [11]. Це стало б логічним продовженням її посередницької ролі, але водночас поставило б Ердогана перед ризиком зіпсувати відносини з Росією, яка виступає проти присутності сил НАТО поблизу своїх кордонів. Економічні зв'язки з Москвою залишаються міцними – у 2025 р. Туреччина продовжує імпортувати російський газ і розвивати туристичний сектор, який значною мірою залежить від російських відвідувачів.

Дипломатія Ердогана є прикладом майстерного маневрування між Києвом і Москвою. Закриття проток, «зернова угода», військова підтримка України та економічна співпраця з Росією – усі ці кроки демонструють прагнення Туреччини максимізувати свій вплив, уникаючи прямого конфлікту. Проте цей баланс не вічний: внутрішній тиск у Туреччині, критика з боку НАТО та непередбачуваність війни можуть змусити Ердогана зробити вибір, який визначить майбутнє його дипломатичної гри.

Джерела та література

1. Мигаль М. Ердоган поспілкувався з Путіним: перші подробиці. *Главком*. 01.11.2022. URL: <https://cutt.ly/zruSNE9V>
2. Хітахунов А. Изменили ли санкции торговлю между Турцией и Россией? *Eurasian Research Institute*. URL: <https://cutt.ly/uruS1s28>
3. Fahim K., Shih G. As death toll mounts, high-level talks between Ukraine and Russia fail to yield breakthrough. *The Washington Post*. 10.03.2022. URL: <https://cutt.ly/QruS02dT>
4. Guldogan D. Turkish, Russian presidents meet in Sochi for talks. *Anadolu*. 04.09.2023. URL: <https://cutt.ly/PruS9RT0>
5. Guttman J. Bayraktar Drone: Ukraine's Secret Weapon Against Russia. *Historynet*. 16.05.2022. URL: <https://cutt.ly/QruS3Y15>
6. Ozberk T. Turkey closes the Dardanelles and Bosphorus to warships. *Navalnews*. 28.02.2022. URL: <https://cutt.ly/CruS8OrA>
7. Sezer C., Dysa Y. Erdogan offers to host Ukraine-Russia peace summit after meeting Zelenskiy. *Reuters*. 08.03.2024. URL: <https://cutt.ly/qruS4G3n>
8. Azovstal defenders to return to Ukraine with Zelensky. *The Kyiv Independent*. 08.07.2023. URL: <https://cutt.ly/DruS5Uwk>
9. Russia, Ukraine, UN and Turkey sign deal to unblock grain exports. *France24*. 22.07.2022. URL: <https://cutt.ly/PruS6Mau>
10. EU faces sanctions evasion as Russia gains €3 bln through Turkish oil relabeling. *TVP World*. 16.05.2024. URL: <https://cutt.ly/cruDq85M>
11. Turkey is ready to send peacekeepers to Ukraine. *Military*. 06.03.2025. URL: <https://cutt.ly/yruDeepG>